

OBRAZOVANJE RADNIKA KOJI (U REGISTRATURAMA) RADE NA REGISTRATURNOM GRADIVU

Albino Senčić *

UDK: 930.25:377.3

Albino Senčić: *Obrazovanje radnika koji (u registraturama) rade na registraturnom gradivu. Tehnički in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja, Maribor 1/2002, št. 1, str. 198 - 203.*

Izvirnik v hrvaščini, izvleček v hrvaščini in angleščini, povzetek v angleščini.

Autor donosi prikaz rješavanja problematike obrazovanja radnika koji u registraturama rade na registraturnom gradivu u riječkom arhivu. U tu svrhu organiziraju se stručni seminari, a propisano je polaganje ispita iz ove materije.

UDC: 930.25:377.3

Albino Senčić: *The Education of Workers Dealing with Current Records. Technical and Field Related Problems of Traditional and Electronic Archiving. Conference Proceedings, Maribor 1/2002, No. 1, pp. 198 - 203.*

Original in Croatian, abstract in Croatian and English, summary in English.

The author presents a survey about the solution of problems concerning the education of workers who deal with current records created in the State Archives of Rijeka. For that purpose professional seminars are organized. In the near future a graduation will be obligatory at the end.

Obrazovanje radnika koji u registraturama rade na registraturnom gradivu pojavljuje se kao suvremena potreba u arhivskoj djelatnosti. U uvjetima kada arhivi čuvaju, obrađuju, koriste, objavljuju i na druge načine koriste arhivsko gradivo, prema zakonskim odredbama dužni su se brinuti i za registraturno gradivo, koje je arhivsko gradivo u nastajanju.

Već je ranije uočena potreba utjecanja arhiva i njegovih službi na popunjavanje radnih mjesta "arhivara" u registraturama, pogotovu nad kojima arhivi vrše nadzor¹, jer njihovom djelatnošću nastaje vrijedno gradivo, koje će sutra, po preuzimanju u arhive, postati arhivsko gradivo, te imati značaj trajne nacionalne kulture baštine.

Ranije se često prilikom obilaska registratura pojavljivao problem da smo na radnom mjestu "arhivara", tj. zadužene osobe za manipuliranje s registraturnim gradivom zatekli nekompetentne osobe. U registraturama kojima se je vršio nadzor - znali su i imali realnu potrebu za popunjenjem tih radnih mjesta, ali su bili skloni to

* **ALBINO SENČIĆ**, prof., *Državni arhiv u Rijeci, Rijeka, Park N. Hosta 2, Hrvatska.*

¹ *Uputstvo o vrednovanju registraturne građe, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 33/1987. od 11. kolovoza 1987., posebno: III. Kategorizacija imalaca arhivske i registraturne građe.*

provesti kroz određene improvizacije. Na ta radna mjesta često su postavljane osobe koje su bile tehnološki višak ili invalidi rada, pa nisu imale određene sposobnosti, zbog neodgovarajuće kvalifikacije, kao ni motivacije, zbog često slabije plaćenih poslova “arhivara” od poslova koje su prethodno obavljali, da uspješno obavljaju te složene, zahtjevne, ali često podcijenjene i potplaćene poslove.

U svrhu prevladavanja ovakvih slučajeva donijet je podzakonski propis² kojim su propisani uvjeti koje imao arhivske i registraturne građe izvan arhiva (registrature) moraju ispunjavati. Tu je, u čl. 11, propisano da su “društveno pravne osobe čiju arhivsku građu preuzima nadležni arhiv u smislu Zakona³ i Uputstva⁴ zadatke i poslove zaštite arhivske i registraturne građe dužne povjeriti samo stručnim radnicima”. U slijedećem 12. čl. precizira da “Stručni radnik mora imati najmanje srednju stručnu spremu”, te da je “dužan položiti ispit o stručnoj osposobljenosti za zadatke i poslove zaštite arhivske i registraturne građe.”

Radi udoljavanja navedenim zahtjevima već je 1988. godine donijet Pravilnik o polaganju ispita o stručnoj osposobljenosti radnika za zadatke i poslove zaštite arhivske i registraturne građe izvan arhiva⁵

Navedeni Zakon⁶ i podzakonski propisi dali su zakonsku podlogu za zapošljavanje na radna mjesta “arhivara” samo stručnih radnika.

Dio “registratura” je samoinicijativno, a dio na poticaj djelatnika arhivske vanjske službe, došao do zaključka da je potrebno na radna mjesta “arhivara” zaposliti odgovarajuće stručne radnike. Zbog toga se je uskoro pojavila potreba polaganja odgovarajućih ispita, za što su pri arhivima osnovane odgovarajuće komisije koju imenuje Arhivsko vijeće Republike Hrvatske⁷ sastavljene od “stručnih radnika koji imaju visoku stručnu spremu”.⁸

Čl. 5. navedenog Pravilnika o polaganju ispita propisuje Program ispita koji se sastoji od **poznavanja**:

- zakonskih i drugih propisa kojima su utvrđene obaveze “registratura” u pogledu zaštite arhivske i registraturne građe;
- osnova kancelarijskog poslovanja;
- osnova materijalno-fizičke zaštite arhivske i registraturne građe;
- sređivanja i popisivanja arhivske i registraturne građe;
- osnova odabiranja arhivske i izlučivanja registraturne građe;
- pitanja predaje arhivske građe nadležnom arhivu.

² Pravilnik o zaštiti arhivske i registraturne građe izvan arhiva, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 17/1988. od 26. travnja 1988, posebno: III. Stručni radnici.

³ Zakon o zaštiti arhivske građe i arhivima, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 25/1978., od 20. lipnja 1978.

⁴ Uputstvo o vrednovanju..., n. d.

⁵ Narodne novine Republike Hrvatske, br. 17/1988., od 26. travnja 1988.

⁶ Kasnije izašao, Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, Narodne novine Republike, br. 105/1997, od 9. listopada 1997.

⁷ Pravilnik o polaganju ispita o stručnoj osposobljenosti radnika za zadatke i poslove zaštite arhivske i registraturne građe izvan arhiva, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 17/1988, od 26. travnja 1988, čl. 9.

⁸ Isto.

Ubrzo se je pojavio interes za polaganje navedenih ispita dijela zaduženih djelatnika za arhivske poslove, **samoinicijativno**, ili potaknut od voditelja odgovarajućih internih službi ili djelatnika vanjskih arhivskih službi.

Zamišljeno je da ispit bude jednostavan i pristupačan djelatnicima koji obavljaju te poslove, a udovoljavaju propisanim uvjetima posjedovanja srednje stručne naobrazbe i da najmanje godinu dana rade na poslovima zaštite arhivske građe. Komisija je izradila jednostavna pitanja iz materije propisane čl. 5 navedenog Pravilnika o polaganju ispita. i posvetila značajnu pažnju pedagoškom pristupu savladavanja ispita. Međutim, kod pristupa ispitima prvih kandidata uočeno je da njima taj ispit predstavlja znatne poteškoće i da nema značajnu popularnost kod kandidata. Jer ispit kao ispit izaziva određenu nelagodu, iziskuje određeno učenje, obnavljanje i sistematiziranje znanja, a za to se baš i ne dobiva neka značajna stimulacija. Kasnije je znatno izmijenjena situacija kad je došlo do velikog smanjivanja radnih mjesta, pa je i posao "arhivara" postao atraktivniji.

Dio potencijalnih kandidata za polaganje ispita, podržan svojim radnim organizacijama, pokazao je želju da se održi određena edukacija o arhivskim poslovima od strane arhiva i da to bude određena priprema za polaganje predmetnih ispita.

Zbog toga je u riječkom Arhivu 1991. godine organiziran seminar za upoznavanje s arhivskim poslovima djelatnika koji u ustanovama i radnim organizacijama rade na poslovima zaštite registraturnog i arhivskog gradiva. Program seminara bio je prilagođen programu ispita za zadužene osobe u oblasti obrazovanja i kulturi, a izlagači su bili stručni radnici Arhiva. Ukupno je prisustvovalo 35 slušatelja, kojima je nakon seminara izdana potvrda o prisustvovanju.

Kasnije je organizirano više seminara, kojima su prisustvovala osobe zadužene za arhivske poslove iz djelatnosti prosvjete, kulture, pravosuđa, uprave, zdravstva, privrede te ostalih djelatnosti. Zbog povećanog interesa dio seminara je podijeljen na predavanja za odgovorne osobe u ustanovama - rukovodioce službi, te zadužene osobe, tj. one koji neposredno rade na arhivskim poslovima.

U nastavku dajemu tabelarni prikaz održanih seminara s brojem slušatelja:

Godina održavanja	Djelatnost	Odgovorni rad	Zaduženi rad	Ukup. br. učesnika
1991.	Obrazovanje		35	
			35	35
1993.	Uprava		27	
	Pravosuđe		5	
	Obrazovanje		29	
	Kultura		2	
	Gospodarstvo		5	
	Ostali		9	
			77	77
1994.	Uprava		34	
	Pravosuđe		3	
	Obrazovanje		10	
	Kultura		5	

	Zdravstvo		6	
	Gospodarstvo		18	
	Ostali		5	
			81	81
1995.	Uprava	13	20	
	Obrazovanje	6	13	
	Zdravstvo	2	5	
	Gospodarstvo	3	6	
	Ostali	7	11	
		31	55	86
1996. ⁹	Uprava	6	28	
	Pravosuđe	1	7	
	Zdravstvo	1	7	
	Obrazovanje	3	16	
	Kultura	-	1	
	Gospodarstvo	7	20	
	Ostali	-	3	
		18	82	100
1997.	Uprava	6	28	
	Pravosuđe	-	1	
	Obrazovanje	2	15	
	Kultura	-	2	
	Zdravstvo	1	8	
	Gospodarstvo	4	11	
	Ostali	-	2	
		13	67	80
1998.	Uprava	5	24	
	Obrazovanje	1	8	
	Kultura	-	2	
	Zdravstvo	-	4	
	Gospodarstvo	4	11	
	Ostali	1	5	
		11	54	65
2000.	Uprava	2	19	
	Pravosuđe ¹⁰	1	10	
	Obrazovanje	1	6	
	Kultura	-	5	
	Zdravstvo	1	3	
	Gospodarstvo	3	25	
		8	68	76
	Ukupno			600 učesnika

⁹ Od 1996. godine seminarima su, osim radnika iz "registratura" s područja djelovanja Državnog arhiva u Rijeci prisustvovali i radnici iz "registratura" iz Istre, s područja za koje je nadležan Državni arhiv u Pazinu.

¹⁰ Uključeni i javni bilježnici.

Od 1995. godine na seminarima su uz "arhivare" tj. zadužene osobe za rad sa registraturnim i arhivskim gradivom obuhvaćene i odgovorne osobe, tj. tajnici, pravnici i dr. Za njih se održavaju odvojena predavanja, usmjerena na pojašnjenja pravne regulative i obvezu osiguranja uvjeta za pravilan rad na zaštiti registraturnog i arhivskog gradiva.

Na seminarima je ukupno sudjelovalo 600 radnika, od toga 519 zaduženih, koji su neposredni izvršioци tih poslova, te 81 odgovorni djelatnik. Mislimo da je to dalo solidnu osnovu za upoznavanje arhivske djelatnosti i rješavanje tekuće problematike u vezi s tim.

Odaziv na ispite nije bio tako velik kao na seminare. Organizirani na temelju zakonskih propisa, tražili su od kandidata poznavanje materije propisane u čl. 5 navedenog Pravilnika o polaganju. Nekim kandidatima je ta normativna deskripcija bila dostatna da pripreme i polože tražene ispite, pogotovo ako su to tražile njihove interne službe. Ali većini je bilo komotnije i privlačnije prisustvovanje navedenom seminaru, pa su to pokušali prikazati kao neku alternativu.

Problem zbog polaganja navedenih ispita pokazao se je i u drugim sredinama. Zbog toga je Arhiv Hrvatske u Zagrebu 1992. godine izdao priručnik za polaganje tih ispita "Arhivistika za djelatnike u pismohranama"¹¹. Priručnik su priredili +Josipa Paver i mr Davorin Eržišnik, a pojedina poglavlja su obradili drugi arhivisti. Kasnije se je ovaj priručnik pokazao previše pojednostavljen pa je preporučivana i druga literatura a posebno "Vodič za arhiviranje dokumentacije u trgovačkim društvima i ustanovama"¹².

Prvi kandidati pred stručnom komisijom, koja je imenovana rješenje Arhivskog vijeća Hrvatske u Državnom arhivu Rijeka polagali su 1990. godine. Polaganje ispita se organizira prema propisima Pravilnika o polaganju, kada ima prijavljenih kandidata. Obično to bude jedan ili dva puta godišnje - u lipnju i prosincu. Dosad je ispit položilo ukupno 46 kandidata iz 32 registrature. Najviše kandidata je bilo iz Hrvatske elektroprivrede, iz raznih pogona - ukupno 7, Grada Rijeke 4 kandidata, iz Hrvatskih pošta 3 kandidata. Većina, oko 90% kandidata položi ispit od prve, ali ih oko 10% ne zadovolji od prve. Dio ih se kasnije vrati i položi drugi put, a dio ih se više ne javi.

Intencija arhiva da u "registraturama" ima kompetentne i kvalificirane suradnika koji će moći u cijelosti izvršavati radne zadatke: odlagati registraturno gradivo, voditi arhivsku knjigu, obavljati odabiranje arhivskog gradiva, izlučivati bezvrijedno registraturno gradivo, predavati sazrelo gradivo u arhive i dr. stručne poslove, dala je mo djelomične rezultate. Međutim, kako zakonski propisi nalažu, a interes je imalaca registraturnog i arhivskog gradiva izvan arhiva, kao i predstavnika vanjskih arhivskih službi da se obrazovanje djelatnika iz "registratura" provede temeljito i cjelovito traje i dalje, pa vjerujemo da će omogućiti izdizanje ove službe na zadovoljavajući nivo.

¹¹ +J. Paver, D. Eržišnik: *Arhivistika za djelatnike u pismohranama*, Arhiv Hrvatske, Zagreb, 1992.

¹² D. Rubčić, J. Šaban, J. Ivanović: *Vodič za arhiviranje dokumentacije u trgovačkim društvima i ustanovama*, Informator, Zagreb, 1999.

LITERATURA I PROPISI

- + Paver, J., Eržišnik, D.: *Arhivistika za djelatnike u pismohranama*, Arhiv Hrvatske, Zagreb, 1992.;
- Rubčić, D., Šaban, J., Ivanović, J.: *Vodič za arhiviranje dokumentacije u trgovačkim društvima i ustanovama*, Informator, Zagreb, 1999.;
- Simić, D.: *Seminari vanjske arhivske službe PAR-a 1991-1995.*, Vjesnik Povijesnog arhiva Rijeka, sv. XXXVII., Rijeka, 1995., str. 371-377.;
- *Pravilnik o polaganju ispita o stručnoj osposobljenosti radnika za zadatke i poslove zaštite arhivske i registraturne građe izvan arhiva*, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 17/1988., od 26. travnja 1988.
- *Pravilnik o zaštiti arhivske i registraturne građe izvan arhiva*, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 17/1988., od 26. travnja 1988.;
- *Uputstvo o vrednovanju registraturne građe*, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 33/1987., od 11. kolovoza 1987.;
- *Zakon o arhivskom gradivu i arhivima*, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 105/1997., od 9. listopada 1997.;
- *Zakon o zaštiti arhivske građe i arhivima*, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 25/1978., od 20. lipnja 1978.

SUMMARY

THE EDUCATION OF THE WORKERS DEALING WITH CURRENT RECORDS

The education of workers who deal with current records seems to be necessary in the archival practice. The archives, aiming to have a trained staff, have edited some standards concerning archival work. According to those regulations the archives may employ persons who have passed a special high school education at least and have passed an examination in office work and archive problems. For that purpose professional seminars will be organised. Also a graduation will be obligatory soon. We present a survey about the solution of these problems at the State Archives of Rijeka.